

οὐ τελειώσει ἡ θεία λειτουργία, καὶ αὐτοὶ οἱ τάλανες δὲν μεταλάβουν, πίπτουν κατὰ γῆς πρήμιτα μὲ κλαύματα καὶ ὄδυρμούς. Ἐντικρὺ δὲ τούτων τρέχοντας καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, πίπτει καὶ αὐτὸς ὁμοίως κατὰ γῆς μὲ δάκρυα καὶ μὲ θρήνους, καὶ μαζὺ μὲ αὐτοὺς ὄλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ γερμίζει ἀπὸ δάκρυα. Ἐπειτα πρῶτος ὁ Ἐπίσκοπος ἀσηκόνεται, καὶ τοὺς μετανοοῦντας ἀσηκόνει, καὶ παρακαλέσας τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἀμαρτίας των, τοὺς ἀπολύει καὶ πηγαίνουν. (1)

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Πέτρ. θ'. ια'.
τῆς ε'. ρβ'. τῆς
Ἄγκ. β'. ε'.
ζ'. τῆς Λαοδ.
α'. β'. Βασιλ.
β'. γ'. οδ'. πδ'.
τοῦ Νύσσ. δ'. ε'.
ζ'. η'.

Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προσέσθαι, καὶ βενεφικίους κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. Ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν. καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν, ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι, πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εικότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσασθαι. Ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσεῖναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἠγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληροῦτώσαν τὸν χρόνον.

Ἑρμηνεῖα

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τῶν στρατιωτῶν Χριστιανῶν φαίνεται νὰ λέγῃ τῶν εὐρισκομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λικινίου. Οὕτω δὲ διορίζεται. Ὅσοι Χριστιανοὶ στρατιῶται, καλεσθέντες, καὶ ἐνδυναμωθέντες ὑπὸ τῆς Θείας χάριτος, ἔδειξαν μὲν τὸ πρῶτον γενναϊότητα καὶ ὁρμὴν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ τὰς ζώνας ἀπέριψαν, αἱ δὲ ὁποῖαι ἦσαν παράσημα τῆς στρατείας των, μετὰ ταῦτα δὲ ἐγύρισαν ὡς κύνες εἰς τὸ ἴδιόν τους ἐξεραιτῶν, ταῦτ' ἐπιτελεῖν, ἔμετενόησαν, καὶ ἠρνήθησαν τὴν πίστιν. Ὡστε ὁπῶ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐδῶκαν ἄσπρα, καὶ μὲ βενεφικία, ἤτοι μὲ διάφορα δωρήματα, καὶ εὐεργεσίας (διότι τοῦτο σημαίνει ἡ λατινικὴ λέξις αὐτὴ) ἀποκήσαν πάλιν τὴν προτέραν στρατείαν. Οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ κάμωσι τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροιωμένων, ἄς κάμωσι, καὶ δέκα χρόνους ἀκόμη εἰς τὸν τόπον τῶν ὑποπιπτόντων. Ταῦτ' ἐπιτελεῖν, ἄς ἐμβάλουσι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄς ἐξέρχονται δὲ μαζὺ μὲ τοὺς κατηγουμένους. Πλὴν ἐπάνω εἰς ὅλα ταῦτα, πρέπει ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Πνευματικὸς Πατήρ, νὰ ἐξετάζῃ τὴν προαίρεσιν τῶν τοιούτων ἀνοουμένων, καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν τῆς μετανοίας των. (2) Διότι ὅσοι μὲν μὲ φόβον Θεοῦ μετανοοῦν, καὶ μὲ δάκρυα, καὶ κατάνυξιν τὸν Θεὸν ἱλεώνουσι, καὶ ὑπομένουσι κακουχίας, καὶ ἀγαθοεργίας κάμνουσιν, ἐλεημοσύνας θετέον, καὶ ἄλλας ἀρετάς, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθῶς καὶ γνησίως, καὶ ὄχι ἐπιπλάστως, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον μετανοοῦν· οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τοὺς ρηθέντας τρεῖς χρόνους μετὰ τῶν ἀκροιωμένων, δικαίως ἄς συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄς μὴ ἐξέρχονται. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν συγκατάθεσιν ταύτην, εἶναι ἄδεια εἰς τὸν Ἀρχιερέα νὰ δεῖξῃ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη περισσοτέραν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλεος. Ὅσοι δὲ ἀδιαφό-

(1) Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ δακρύῃ, καὶ νὰ πενθῇ διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν πρὸς αὐτὸν ἐξομολογουμένων Χριστιανῶν, ὄχι ὅμως ὅταν τοῦ ἐξομολογοῦνται, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ὅταν ἔχη νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ, διὰ τὴν τὰ δάκρυά του αὐτὰ, δείχνουν ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ὡς πατὴρ τὰ τέκνα του, καὶ λυπεῖται δι' αὐτοὺς ὡς ὁ Ἰακώβ ἐθρήνησε τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὁ Μωϋσῆς, καὶ Ἰερεμίας ἐθρήνησε διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ καθὼς ὁ Κύριος ἐδάκρυσε τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅρα εἰς τὸν περὶ μετανοίας λόγον Γρηγορίου Νύσσης, πόσον ἐκεῖ παρακινεῖ τοὺς πνευματικὸς νὰ πενθοῦν τοὺς ἀμαρτωλοὺς.

(2) Ὅθεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ β' περὶ Ἱερῶς.) ταῦτά φησι· «Δὲν πρέπει κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀμαρτιῶν νὰ ἐπιφέρῃ ὁ ποιμὴν καὶ τὰ ἐπιτίμια, ἀλλὰ νὰ στοχάζεται καὶ τὴν προαίρεσιν τῶν ἀμαρτανόντων, μήπως θέλοντας νὰ ράψῃ τὸ ἐσχισμένον, τὸ σχίσῃ χειρότερα, καὶ σπουδάζοντας νὰ ἀνορθώσῃ τὸν πεσμένον, περισσότερον τὸν ἐγκρημνίσῃ. Οἱ γὰρ ἀσθενεῖς κατὰ τὴν προαίρεσιν . . . Ἐὰν μὲν ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπιτιμῶνται, ἢμποροῦν, ἂν ὄχι τελείως, ἀλλὰ καὶ μερικῶς νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας καὶ πάθη των. Ἐὰν δὲ διὰ μιᾶς δόσῃ τινὰς εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ πρέποντα ἐπιτίμια, θέλει τοὺς ἀποστερήσει καὶ ἐκείνης τῆς ὀλίγης διορθώσεως, ὅπου ἠδύνατο νὰ λά-

βουν . . . Καὶ πάλιν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πολλὴν σύνεσιν χρειάζεται νὰ ἔχη ὁ ποιμὴν, καὶ μυρία ὀμμάτια, διὰ νὰ βλέπῃ πανταχόθεν τὴν ἔξιν τῆς ψυχῆς. Διὰ τὴν καθὼς τινὲς μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνουν τὸν αὐστηρὸν Κανόνα, γίνονται σκληροτράχηλοι, καὶ ἀποσκιρτώντες πίπτουσιν εἰς ἀπήγνωσιν· ἔτσι δὲ τοῦ ἐναντίου πάλιν εἶναι τινες, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ μὴ λάβουν Κανόνα ἴσον μὲ τὰς ἀμαρτίας των, ἀμελοῦσι, καὶ χειρότεροι γίνονται, καὶ παρακινουῦνται εἰς τὸ νὰ ἀμαρτάνουσι περισσοτέρην. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ ἑνὸς Ἐπίσκοπος, κανονίσας εἰς πολλὰ ὀλίγον καιρὸν ἕνα στρατιώτην, ὅπου ἔκαμε φόνον θεληματικὸν καὶ δοῦς ἔγγραφον τὴν ἀθώωσιν εἰς αὐτὸν, ἐγκαλέσθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν συγκατάθεσιν, ὅπου ἔκαμεν. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἔφερεν εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα τῆς Συνόδου Κανόνα. Ἦκουσεν ὅμως ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὅτι καὶ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐδόθη ἄδεια νὰ αὐξάνουν, καὶ νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ τῶν Κανόνων ἐπιτίμια, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταχειρίζωνται ὑπερβολικὴν καὶ ἀνεξέταστον συγκατάθεσιν· ὅθεν τὸν μὲν φονεῖα στρατιώτην εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Κανόνων ἡ Σύνοδος ὑπέβαλε, τὸν Ἐπίσκοπον δὲ ἐπαίδευσεν μὲ ἀργίαν τῆς ἀρχιερωσύνης του εἰς τὸσον διορισμένον καιρὸν.

ρως καὶ ἀμελῶς μετανοοῦν, καὶ νομίζουσι πῶς εἶναι ἀρκετὸν εἰς μετάνοιαν τὸ νὰ ἐμβαίνουσι μὲν κατὰ τὸ φαι-
νόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων, νὰ ἐξέρχωνται δὲ πάλιν μὲ τοὺς κατηγουμένους, οὗτοι,
λέγω, ἄς πληροῦσι καὶ τοὺς τρεῖς χρόνους τῆς ἀκροάσεως, καὶ τοὺς δέκα χρόνους τῆς ὑποπτώσεως ὁλοκλήρους. (1)

Συμφωνία.

Ὅτι δὲ κατὰ τὴν μετάνοιαν, καὶ προθυμίαν τῶν μετανοούντων, πρέπει ἀνάλογος νὰ γίνεται καὶ ἡ συγ-
κατάβασις τῶν ἐπιτιμιῶν· συμφώνως λέγουσι καὶ ὁ β'. ε. καὶ ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ ὁ α. καὶ β'. τῆς ἐν Λαοδι-
καίᾳ. Καὶ ὁ ρβ'. τῆς σ'. ὁ β'. καὶ γ' καὶ ρδ'. καὶ πδ'. τοῦ Βασιλείου. Ὁ δ'. ε. ζ'. καὶ ἡ. τοῦ Νύσσης. Ἀλλὰ
καὶ ὁ κη'. τοῦ Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἐὰν ἐκ προαιρέσεως ἐξομολογηθῇ ὁ κοσμικὸς τὰ σφάλματά του, ἡμπορεῖ
νὰ τοῦ κάμη οἰκονομῆται ὁ πνευματικὸς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν θ'. καὶ ια'. τοῦ Πέτρου.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Περὶ δὲ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς Νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξο-
δεύει, τοῦ τελευταίου, καὶ ἀναγκαιοτάτου (2) ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνωσθεῖς, καὶ κοινωνίας
τυχῶν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθῆ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης ἔστω. Καθόλου δὲ, καὶ
περὶ παντός οὐτινοσούν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας με-
ταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

Ἑρμηνεία.

Ἄφ' οὗ οἱ Θεοὶ οὗτοι Πατέρες ἐδιώρισαν περὶ ἐπιτιμίου, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ εἰς πόσον καιρὸν πρέπει νὰ
ῆναι ἀκοινωνῆτοι οἱ ἀρνησίχριστοι, τῶρα εἰς τὸν παρόντα κανόνα διορίζουσιν, ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοῦ τοιούτου, κιν-
δυνεύουν νὰ ἀποθάνουν, εἰς τούτους νὰ φυλάττεται ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος. (ὅστις φαίνεται νὰ ῆναι ὁ
τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου σ'. κανὼν, προγενεστέρας οὔσης τῆς α. οὐκουμενικῆς). Ὡστε ὅπου δηλ., ὅποιος ἀπο-
γνωσθῆ διὰ θάνατον, νὰ μὴν ἀποστερηθῆ τὸ τέλειον καὶ ὁλοσπερινόν, καὶ ἀναγκαιοτάτον ἐφόδιον διὰ τὸν
δρόμον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἀποδημίαν, ὅπερ ἔστιν ἡ μετάληψις τῶν θείων μυστηρίων (3)· ἀνίσως ὁμοῦ αὐτὸς ὅπου

(1) Σημειῶσαι ὅτι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα φυλάττονται ἐκεῖ-
να τὰ δύο ὅπου ἀναφέρει ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ γ'. Κανόνι
αὐτοῦ, δηλαδή ἡ συνήθεια καὶ τύπος, καὶ ἡ ἀκρίβεια καὶ ἀκρό-
της. Ἡ συνήθεια μὲν καὶ ὁ τύπος, ὅστις εἶναι οἱ τρεῖς χρόνοι
τῆς ἀκροάσεως, καὶ οἱ δέκα χρόνοι τῆς ὑποπτώσεως, ἡ ἀκρί-
βεια δὲ καὶ ἀκρότης, ἣτις εἶναι τὰ δάκρυα, καὶ ἡ ὑπομονὴ τῶν
κακουχιῶν, ἢ ἀγαθοεργίας, καὶ ἀπλῶς ἡ γνησία καὶ ἀληθὴς
μετάνοια. Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ὅπου ἔστερξαν τὴν ἀκρίβειαν,
ἔγινε συγκατάβασις νὰ μὴ φυλάξουν τοὺς χρόνους τῆς ὑποπτώ-
σεως· εἰς ἐκείνους δὲ ὅπου ταύτην δὲν ἔστερξαν, οὐδεμίαν συγκα-
τάβασιν ἔγινεν, ἀλλ' ἐπροστάχθησαν νὰ φυλάξουν ὅλους τοὺς
χρόνους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλία ιδ'. τῆς β'.
πρὸς Κορινθ. λέγει, ἐγὼ δὲν ζητῶ πλῆθος χρόνων, ἀλλὰ ψυχῆς
διόρθωσιν. Λοιπὸν τοῦτο δεῖξον, ἂν οἱ ἀμαρτάνοντες ἐκατανύ-
χθησαν, ἂν ἐμετάβαλαν τὴν ζωὴν των, καὶ ἔγινε τὸ πᾶν. Ἐν
ὅσῳ δὲ τοῦτο δὲν εἶναι, κάμμία ὠφέλεια δὲν γεννᾶται ἀπὸ τὴν
πολυκαιρίαν τοῦ ἐπιτιμίου. Διότι καὶ εἰς τὰς σωματικὰς πλη-
γὰς, δὲν ζητοῦμεν ἀνίσως ἐδίθη πολλαῖς φοραῖς ἡ πληγὴ, ἀλλ'
ἀνίσως τὴν ὠφέλησε τὸ δέσιμον αὐτό. Λοιπὸν ἀνίσως καὶ τὴν
ὠφέλησεν εἰς ὀλίγον καιρὸν, ἄς μὴ δένεται πλέον· ὅχι καὶ δὲν
ὠφέλησεν, ἄς δένεται ἀκόμη καὶ ὑπὲρ τοὺς δέκα χρόνους, καὶ
ἕως τότε νὰ λύεται, ἕως ὅπου νὰ ὠφελθῇ ἀπὸ τὸ δέσιμον ὁ
πληγωμένος. Καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ὁμιλ. τὴν ἀληθινὴν μετάνο-
νοιαν ἠξέουρι νὰ χαρακτηρίξῃ ὅχι τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, ἀλλὰ
μᾶλλον ἡ μεταβολὴ τῆς γνώμης τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Διότι (κατ'
αὐτὸν τὸν ἅγιον, ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν-
νην) εἶναι δυνατόν εἰς μίαν στιγμὴν καιροῦ, ἂν μετανόησῃ τι-
νάς, καὶ μεταβάλλῃ τὴν ζωὴν του, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν φιλάνθρωπιαν
καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, ἐν τῷ εἰς

τὰ Φῶτα λόγῳ φησὶν, ἐκείνους μὲν ὅπου δὲν μετανοοῦν μηδὲ
ταπεινώνονται, δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα, ἐκείνους δὲ ὅπου δὲν
μετανοοῦν καθὼς πρέπει, μήτε δείχνουσιν ἴσῃν τὴν μετάνοιαν
μὲ τὸ κακὸν ὅπου ἔκαμαν, πρέπει νὰ δεχώμεθα, καὶ νὰ διορί-
ζωμεν αὐτοὺς νὰ φυλάττουν τοὺς πρίποντας εἰς τὰ ἀμαρτήματά
των τύπους τῆς μετανοίας. Ἐκείνους δὲ τελευταῖον ὅπου ἀλη-
θῶς μετανοοῦν τόσον, ὥστε ὅπου καταξηραίνονται ἀπὸ τὰ δά-
κρυα, πρέπει νὰ δεχώμεθα εἰς κοινωνίαν. Ἀπὸ τὰ εἰρημένα δὲ
ταῦτα εὐκολος γίνεται ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ἐκείνης, διὰ τί ἄλλοι
μὲν Κανόνες εἰς περισσοτέρους χρόνους ἐπιτιμῶσι τὸν μοιχόν,
τὸν κτηνοβάτην, τὸν ἀρσενικοίτην, τὸν φαρμακὸν καὶ μάγον,
καὶ ἄλλους, ἄλλοι δὲ εἰς ὀλιγωτέρους, ἐπειδὴ δηλ. ἡ μετάνοια
τῶν τοιοῦτων δὲν κρίνεται εἰς τὴν ποσότητα τῶν χρόνων, ἀλλὰ
εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰ τὴν περισσοτέραν, ἢ ὀλι-
γωτέραν μετάνοιαν αὐτῶν, ἔτσι διορίζονται καὶ οἱ χρόνοι τῶν
ἐπιτιμιῶν ὀλιγώτεροι, ἢ περισσότεροι. Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ὁ
Νηστευτὴς κατὰ τὴν νηστείαν καὶ γονυκλισίας καὶ ἄλλας σκλη-
ραγωγίας ὅπου στέρξει νὰ κάμη ὁ μετανοῶν, ἔτσι ὀλιγοστεύει
καὶ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου ὅπου τοῦ πρέπει.

(2) Ἐν ἄλλοις κώδεξιν εὐρίσκεται οὕτω γεγραμμένον « τοῦ
τελείου, τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου κτλ. ».

(3) Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Διονύσιος τῷ Φαβίῳ ἐπι-
στέλλων, ὅτι ἕνας πιστὸς γέρον Σαραπίων ὀνομαζόμενος, ὅστις
ἐθυσίασε τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἀσθενήσας βαρέως καὶ τρεῖς ἡμέρας
ἀφωνος ὢν, ἀναλαβὼν ὀλίγον τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ἐκάλεσε τὸν
ἀνεψιόν του, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι νὰ ἔλθῃ ἕνας ἱερεὺς. Ἐπήγγεν ὁ
παῖς εἰς τὸν Πρεσβύτερον ἦτο δὲ νύκτα ὁ καιρὸς. Ἐταχε δὲ νὰ
ἀσθενῇ καὶ ὁ ἱερεὺς, ὥστε ὅπου νὰ ὑπάγῃ δὲν ἔδυνήθη. Ἐπειδὴ
δὲ ἐγὼ (ὁ Διονύσιος δηλ.) εἶχα προσταγὴν εἰς τοὺς ἱερεῖς, ὅτι

ροῦντο. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις ἦτο τελειότερα, καὶ τῶν γόνυ κλινόντων ὠνομάζετο, ἥτις εἶχε δεχθῆ μὲν τὴν πίστιν, τὸ βάπτισμα δὲ μόνον ἀνέβαλε. Δι' ἃ καὶ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσῆρχετο, ἕως εἰς τὴν εὐχὴν τῶν κατηγουμένων, κατὰ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, τῆς ὁποίας μυστικῶς λεγομένης, καὶ ἐπιτιθεμένης τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως εἰς αὐτὴν, τὸ γόνυ ἔκλινεν. Ὅταν δὲ ἤθελεν ἐκφωνηθῆ τὸ, Ὅσοι κατηγούμενοι προέλθετε, ἐξήρχετο τῆς ἐκκλησίας. Ἡ δὲ δευτέρα τάξις ἦτο ἀτελεστέρα, καὶ τῶν ἀκρωμένων ὠνομάζετο, ἥτις ἐν τῷ νόρθηκι ἱσταμένη πρὸς τὰς Βασιλικὰς πύλας, ἀκροάζετο τὰς θείας Γραφάς, καὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων Εὐαγγελίων ἐξήρχετο, κατὰ τε τὸν Βλάσταριν, καὶ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου εἰς τὴν ἐπιτομὴν τῶν Κανόνων (τμήματ. ε. ἐπιγραφ. γ'), αἱ ὁποῖαι δὺὸ τάξεις σαφῶς ὀρθῶνται καὶ εἰς τὴν τοῦ Ναοῦ ἰχνογραφίαν ὅπου ἐσχεδιάσαμεν. Ὁ δὲ Καρδινάλιος Βώνας (βιβλ. α. περὶ λειτουργ. πραγμάτων) καὶ ἄλλοι τινὲς, κοντὰ εἰς τὰς δὺὸ ταύτας τάξεις, ἀριθμοῦσι καὶ ἄλλας δὺὸ, ἐκ τῶν δυτικῶν πατέρων ταύτας συναΐξαντες. Αὗται δὲ ὠνομάζοντο, ἡ τῶν συναιτούντων (διὰ τὸ νὰ ἐζήτουν τὸ βάπτισμα) καὶ ἡ τῶν ἐκλεκτῶν, οἵτινες οὕτως ἐλέγοντο, ἀφ' οὗ κατεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν βαπτισθησομένων, τοὺς ὁποίους φωτιζομένους ὀνομάζει τὸ ζ'. κεφ. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, καὶ ὁ Κύριλλος εἰς τὰς κατηγήσεις του. Βαπτίζομένους δὲ τὸ ἡ. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. τῶν διαταγ. τούτους ἀναφέρει καὶ ὁ ε'. τοῦ Τιμοθέου. (1) Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ παρῶν Κανὼν Ὅσοι κατηγούμενοι ὄντες ἀπὸ τὴν α. καὶ τελειότεραν τάξιν, ἀρνήθησαν τὴν πίστιν, ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον ταύτην, τρεῖς χρόνους νὰ στέκωνται εἰς τὴν δευτέραν καὶ ἀτελεστέραν τάξιν τῶν Κατηγουμένων, τῶν ἀκρωμένων ἐν τῷ Νόρθηκι, καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους νὰ συμπροσεύχωνται μετὰ τὴν πρώτην καὶ τελειότεραν τάξιν τῶν κατηγουμένων μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Δικαίως δὲ, ἤθελεν ἀπορήσει τινὰς, διὰ τί αἱ μὲν σύνοδοι οὕτως ἐπιτιμῶσι τοὺς κατηγουμένους ἀμαρτάνοντας, ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ κ'. αὐτοῦ Κανὼνι λέγει «Καὶ καθόλου τὰ ἐν τῷ κατηγουμένῳ βίῳ γινόμενα εἰς εὐθύναν οὐκ ἄγεται;» Πρὸς λύσιν τῆς ἐναντιοφανείας ταύτης ρητέον, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι δὲν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος νὰ μὴ ἐπιτιμῶνται οἱ κατηγούμενοι, ἀμαρτάνοντες πρὸ τοῦ βαπτίσματος, τότε γὰρ ἐναντίος ἤθελεν εἶναι εἰς τοὺς συνοδικούς Κανόνας, ἀλλ' ὅτι τὰ ἀμαρτήματα τῶν κατηγουμένων δὲν ἄγονται εἰς εὐθύνην, ἦτοι εἰς κόλασιν μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτοὺς, ἐπειδὴ καὶ ἐσυγχωρήθησαν διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ὅχι μόνον ὅσα, κατηγούμενοι ὄντες ἔπραξαν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὅσα ἔπραξαν πρὸ τοῦ νὰ γένουν κατηγούμενοι, ταῦτ' ἐπεὶ ἐν ἀπιστίᾳ ὄντες. Ἐπιτιμῶνται δὲ οἱ κατηγούμενοι, διατί καὶ αὐτοὶ, ἀγκαλιὰ καὶ νὰ μὴ ἦναι πράγματι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, οὔτε ἐνεργεῖα μέλη τῆς ἐκκλησίας εἰσιν, ὅμως, ἐφέσει, καὶ προθυμίᾳ ψυχῆς καὶ δυνάμει, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσὶ. Διότι κατὰ τὸν Θεολόγον (ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ) ἐν προθύροις τῆς εὐσεβείας οὗτοί εἰσι, καὶ συνελήφθησαν μὲν ἐν τῇ πίστει, ἀν καὶ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος, (καθ' ὃ καὶ οὔτε εἶναι ἀπεγνωσμένοι ἀπὸ κάθε ἐλπίδα σωτηρίας, ἀν ἐξ ἀνάγκης ἀβάπτιστοι ἀποθάνωσιν) ὡς τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὅπου κάμνει ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος πρὸς τὸν βασιλέα Οὐαλεντινιανὸν, τὸν ἀποθανόντα ἔτι κατηγούμενον. Λοιπὸν αἱ Σύνοδοι διὰ τοῦτο τοὺς κατηγουμένους ἐπιτιμῶσιν, ὡς οἰκείους ἤδη ὄντας, καὶ τὴν πίστιν δεξαμένους, καὶ χριστιανούς ὀνομαζομένους, καὶ ὅσα ὁ νόμος αὐτοῖς λέγει, ὡς ἐν νόμῳ οὖσιν αὐτοῖς λαλεῖ, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν λόγιον. [Ρωμ. γ'. 19.]

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

Διὰ τὸν πολὺν ταραχὸν καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περαιοθῆναι τὴν συνήθειαν, τὴν παρὰ τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα εὐρεθεῖσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε Ἐπίσκοπον, μήτε Πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον. Εἰ δὲ τις μετὰ τὸν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὄρον τοιούτῳ τινὶ ἐπεχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίῃ ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος (2) ἐχειροτονήθη.

Ἄποσ. ιθ'. ιε' τῆς δ'. ε'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. γ'. κα'. τῆς ἐν Σαρδικῇ α'. ιε' τῆς ἐν Καρ. κ'

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει ταῦτα ἐφάνη εὐλογον νὰ ἀσηκωθῆ ἀπὸ τὸ μέσον μετὰ τελειότητῃ συνήθειᾳ, ὅπου εἰς μερικὰ μέρη ἐφευρέθη ἔξω ἀπὸ τὴν διάταξιν καὶ νομοθεσίαν τοῦ Ἀποστολικοῦ Κανόνος (τοῦ ιθ'. δηλ. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ιε'). διὰ τὰς πολλὰς ταραχὰς, καὶ ἀλληλομαχίας ὅπου ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης ἠκολούθησαν. Ὅστε δηλονότι νὰ μὴ μεταβαίνουσιν ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, οὔτε Ἐπίσκοπος, οὔτε Πρεσβύτερος, οὔτε Διάκονος. Ἀνίσως δὲ τινὰς ὕστερα ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα τῆς ἀγίας ταύτης Συνόδου ἤθελεν ἐπιχειρήσει νὰ κάμῃ τοιοῦτο πρᾶγμα, καὶ νὰ μεταβῆ ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, ἢ μεταβάσει αὐτὴ ὅπου ἐπιχειρήσει, ἐξάπαντος θέλει γίνεαι ἀκυρὸς, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Πρεσβύτερος ἢ ὁ Διάκονος θέλει ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθη, ἐπειδὴ ὅχι μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι πρέ-

(1) Περὶ τῶν κατηγουμένων λέγει ὁ ἱερομύστης Διονύσιος ἐκκλ. ἱεραρχ. κεφ. γ'. Τοῖς κατηγουμένοις ἡ ἐσχάτη ἀπονενέμηται τάξις. Βισὶ γὰρ ἀμέθεκται καὶ ἀμύητοι παντὸς ἱερατικοῦ τελεστηρίου.

(2) Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείως κείναι καὶ τοῦτο, «ἢ Διάκονος,» ὡς ἀνωτέρω δηλ. καὶ τὸν Διάκονον ἀναφέρει ὁ Κανὼν.

πει νὰ χειροτονοῦνται εἰς ἐκκλησίαν διωρισμένην, καὶ ὄχι ἀπολελυμένως, κατὰ τὸν ς'. τῆς δ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. καὶ ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ὅσοι ριψοκινδύνως, μὴτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μὴτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα εἰδότες, ἀναχωρήσωσι τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ ὄλως ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρῆ, ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας, ἢ, ἐπιμένοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. Εἰ δὲ καὶ τολμήσειέ τις ὑπαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, οὐ ἀνεχώρησεν ὁ ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἡ χειροτονία.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν διορίζεται νὰ ἀποκαθίστανται οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἐν ἣ ἐχειροτονήθησαν, ὁ δὲ παρὼν καὶ ἀργίαν ἐπάγει εἰς τοὺς τοιοῦτους, ἂν δὲν καταπεισθοῦν νὰ ἐπαναστρέψουν, λέγων· Ὅσοι Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ ἐν τῷ κανόνι συναριθμούμενοι, καὶ τῷ κλήρῳ, (1) μὴτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι, μὴτε τὸν Κανόνα τῆς Ἐκκλησίας γινώσκοντες (τὸν ιε'. Ἀποστολικὸν δηλ.) ριψοκινδύνως ἀναχωρήσωσι ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθησαν, οὗτοι, λέγω, οὐδαμῶς πρέπει νὰ δέχωνται εἰς ἄλλην, (χωρὶς γραμμάτων δηλ. συστατικῶν καὶ ἀπολυτικῶν), ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ γυρίζουν εἰς τὰς ἰδίας τῶν ἐκκλησίας· ὄχι καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὸ πείσμα τῶν, πρέπει νὰ ἦναι ἀκοινωνήτοι, ὄχι ἀπὸ τὰ Μυστήρια, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λαϊκοὺς καὶ πιστοὺς· (διότι κατὰ τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἐναντίος ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ιε'. Ἀποστολικὸν, ὅστις τοὺς τοιοῦτους τῆς μετὰ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐβάλλει κοινωνίας), ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὁμοταγεῖς αὐτῶν συμπρεσβυτέρους καὶ συνδιακόνους. Ταῦτὸν εἰπεῖν, νὰ μὴ συλλειτουργοῦν μὲ τοὺς ἱερωμένους, ἀλλὰ νὰ μένουν ἀργοί. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τολμήσῃ τινὰς Ἐπίσκοπος νὰ ἀρπάσῃ δολερῶς τὸν ξένον κληρικὸν ἄλλου Ἐπισκόπου, καὶ νὰ χειροτονήσῃ αὐτὸν (τυχὸν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν) ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, χωρὶς νὰ στέργῃ ὁ τοῦ κληρικοῦ Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεχώρησεν, ὅς ἦναι ἄκυρος ἡ τοιαύτη χειροτονία. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἀποστ. μδ'. τῆς ς'. ι'. τῆς Λαοδ. δ'. τῆς Καρθ. ε'. κ'. τοῦ Βασ. ιδ'. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος «τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ.» [Υ' αλμ. ια'. β.] Καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν· ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Σύνοδος, ὡς, εἴ τις εὐρεθείη μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τόκους λαμβάνων, ἐκ μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, ἢ ὄλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ Κανόνος ἔσται.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες ἐμποδίζουσι τῶν ἄσπρων τὰ διάφορα, ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν αὐτὸ τοῦτο διορίζεται, λέγων· Ἐπειδὴ πολλοὶ κανονικοὶ, ἢ τοὶ κληρικοὶ, ἀγαπῶντες τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν, ἀλησιμόνησαν τὸ ψαλμικὸν λόγιον τοῦ Δαβὶδ, τὸ λέγον, ὅτι τὸ ἀργύριον αὐτοῦ δὲν ἔδωκε μὲ τὸ διάφορον, ὁ δίκαιος δηλ. ὁποῦ μέλλει νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Κυρίου, ταῦτὸν εἰπεῖν, εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἀλλὰ δανείζοντες ζητοῦσι νὰ πέρνουσιν ἀπὸ τοὺς χρεωφειλέτας τῶν ἑκατοστὰς, (2) ἢ τοὶ δώδεκα νομίσματα, ἢ γρόσια θετέον, εἰς τὰ ἑκατὸν (ὅστις ἦτο ὁ βαρύτερος τόκος ἀπὸ τοὺς ἄλλους)· ἐπειδὴ, λέγω, τοῦτο πρῶτον οἱ κληρικοὶ, ἔκρινε δίκαιον ἢ ἀγία καὶ μεγάλη Σύνοδος αὕτη, ὅτι ἀνίσως ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον εὐρεθῆ τινὰς κληρικὸς νὰ πέρνῃ διάφορα, ἢ ὡς πραγματεῖαν τινὰ μεταχειριζόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, (θέλωντας δηλ. νὰ μὴ φαίνεται πῶς αὐτὸς πέρνει διάφορα, δίδει μὲν τὰ ἄσπρα του εἰς τοὺς ἔχοντας χρεῖαν, συμφωνεῖ δὲ

(1) Κανονικοὶ καὶ ἐν τῷ Κανόνι, ἐξεταζόμενοι ἰδιαιτέρως ὀνομάζονται οἱ κληρικοὶ, ὡς ἂν ὁποῦ ἡ ζωὴ αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ὁ λόγος διεξάγεται, καὶ ἀπευθύνεται κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, Ἀποστολικούς, φημί, Συνοδικούς τε καὶ Πατρικούς (καὶ ὅρα εἰς τὴν α. ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ). Κανονικοὶ πρὸς τοῦτοις λέγονται καὶ οἱ μοναχοί, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν Κανόνων τοῦτο ὁράται, ἀλλὰ δὴ καὶ αἱ μονάζουσαι γυναῖκες, διὰ τὴν αὐτὴν ἀ-

φορμὴν κανονικαὶ ὀνομάζονται, τῶν λαϊκῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον αὐτονόμως, ταῦτὸν εἰπεῖν, ἀκανονίστως καὶ ἀδιαφόρως πολιτευομένων.

(2) Τὴν ἑκατοστὴν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλ. νς'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. λέγων, οὗτος (ὁ χρεωφειλέτης ἄνθρωπος) μόλις ἑκατοστὴν ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνος δὲ (ὁ Θεὸς) ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν αἰώνιον.

μέ αὐτοὺς νὰ συμμερίζεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ διάφορα καὶ τὸ κέρδος τῶν ἄσπρων, ὀνομάζων τὸν ἑαυτὸν του, ὄχι δανειστὴν, ἀλλὰ συμμεριστὴν καὶ κοινωνόν· ὅστις λοιπὸν εὐρεθῆ νὰ κάμῃ ταῦτα, ἢ καὶ νὰ ζητῆ ἡμιολίας (ἦτοι τὸ ἡμισυ τῆς ἑκατοστῆς, ὅπερ εἶναι ἐξ νομίσματα, ἢ καὶ ἐξ γρόσια ἐκ τῶν ἰβ'. τοῦ ὄλου διαφόρου, δηλ. τῶν 100) ἢ ἄλλο τι παρόμοιον πρᾶγμα ἐπινοεῖ διὰ αἰσχροκέρδειαν, ὁ τοιοῦτος θέλει καθαιρεθῆ ἀπὸ τὸν κληρὸν, καὶ θέλει ἀποξενωθῆ τῆς Κανονικῆς τάξεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ μδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ΄.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὅτι ἐν τισὶ τόποις καὶ πόλεσι, τοῖς Πρε- || Τῆς Λαοδ. κ'.
σβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι δίδουσι, ὅπερ οὔτε ὁ Κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέ- || τῆς σ'. ζ'.

δωκε τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι δίδουσι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κάκεινο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν Διακόνων, καὶ πρὸ τῶν Ἐπισκόπων, τῆς Εὐχαριστίας ἀπτονται. Ταῦτα οὖν πάντα περιηρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ Διάκονοι τοῖς ἰδίους μέτροις, εἰδότες, ὅτι, τοῦ μὲν Ἐπισκόπου ὑπηρετῶν εἰσὶ, τῶν δὲ Πρεσβυτέρων ἐλάττους. Λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς Πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου μεταδιδόντος αὐτοῖς, ἢ τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ μηδὲ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν Πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς Διακόνους· παρὰ Κανόνα γάρ, καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον· εἰ δὲ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὄρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας.

Ἑρμηνεία.

Πανταχοῦ πρέπει νὰ φυλάττεται ἡ εὐταξία, μάλιστα δὲ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἱερωμένους· διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν πρᾶγμα παρὰ τάξιν γινόμενον διορθοῖ. Φησὶ γάρ, ἦλθεν εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ταύτης, ὅτι εἰς μερικοὺς τόπους καὶ πόλεις, οἱ διάκονοι δίδουσι τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους, τὸ ὅποιον τοῦτο οὔτε Κανὼν τις ἐγγράφος, οὔτε συνήθεια παρέδωκεν ἄγραφος, τὸ νὰ μεταδίδουσι δηλαδὴ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἱεουργοῦντας αὐτὸ ἱερεῖς, οἱ μὴ ἔχοντες ἐξουσίαν νὰ τὸ ἱεουργοῦσι Διάκονοι. (1) Πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο ἀκόμη ἐμνηύθη, ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοῦς Διακόνους μεταλαμβάνουσι προτῆτερα ἀπὸ τοῦς Πρεσβυτέρους. Ταῦτα λοιπὸν πάντα τὰ ἄτακτα ἃς σηκωθοῦν ἀπὸ τὸ μέσον, καὶ οἱ Διάκονοι ἃς μένωσι μέσα εἰς τὰ ὄρια τῶν, ἦτοι, μήτε τὴν Εὐχαριστίαν ἃς δίδουσι εἰς τοὺς ἱερεῖς, μήτε πρὸ τῶν ἱερέων ἃς μεταλαμβάνουσι, γινώσκοντες, ὅτι τοῦ μὲν Ἐπισκόπου εἶναι ὑπηρετῶν, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν τοῦτο δηλοῖ· Διάκονος γάρ θέλει νὰ εἰπῆ ὑπηρετῆς· τῶν δὲ Πρεσβυτέρων εἶναι κατώτεροι καὶ ἐλάττους, τὸ δὲ ἕλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, καὶ ὄχι τὸ ἀνάπαλιν. [Ἑβρ. ζ'. 7.] "Ὅς λαμβάνουσι δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ὕστερα ἀφ' οὗ μεταλάβουν οἱ Πρεσβύτεροι, μεταδιδόντος εἰς αὐτοὺς ταύτην, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ (ἂν δὲν ᾖ παρὼν ὁ Ἐπίσκοπος) τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ οὔτε ἄδεικ εἶναι εἰς τοὺς Διακόνους νὰ καθῶνται ἀνάμεσα εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι ἄτακτον καὶ παρὰ Κανόνα· δείκνυσι γάρ, ὅτι οἱ Διάκονοι μὲ τοὺς Πρεσβυτέρους εἶναι ἰσότημοι, ὅπερ οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον δὲν θέλει τινὰς ἀπὸ τοῦς Διακόνους νὰ καταπεισθῆ, ἃς παύῃ ἀπὸ τὴν διακονίαν του.

Συμφωνία

α' Ακολουθῶς τῷ παρόντι Κανόνι καὶ ὁ ζ'. τῆς σ'. διατάσσεται. Προστάζει γάρ νὰ καταβιδάξεται ἀπὸ τὸν βαθμὸν του, καὶ ἔσχατος τοῦ οἰκείου νὰ γίνεταί τάγματος, ὁ Διάκονος ἐκεῖνος ὅπου διὰ θρασύτητα προκαθεσθῆ τῶν Πρεσβυτέρων, κἄν εἰς οἰκονδήποτε ὀφθίκιον εὐρίσκεται ἐκκλησιαστικόν. (2) "Ἐξω μόνον ἂν ὑπάγῃ εἰς

(1) Δι' ὅ καὶ ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης φησὶν· «οὐ δεῖ Διακόνους μερίδας προσφέρειν, οἱ Διάκονοι δὲ πάντες διὰ τῶν Πρεσβυτέρων.» Καὶ πάλιν, «ἐπεὶ καὶ τὸ χάρισμα τοῦ προσφέρειν τῷ Θεῷ οὐκ ἔχουσιν (οἱ Διάκονοι). Διάκονοι γάρ εἰσι τὴν λειτουργικὴν ἀξίαν ἔχοντες μόνον. Εἰ γοῦν οὐ δυνατόν αὐτοῖς ἱερατικὸν ἐνδύσασθαι ἄμφιον δίχα εὐλογίας Ἀρχιερέως, ἢ ἱερέως, οὔτε ἐνάρξασθαι τινος τελετῆς ἀνευ Πρεσβυτέρου, πῶς ἄρα οὗτοι δι' ἑαυτῶν προσκομίσουσιν;» Ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, αἰρίσει οὗ·, ταῦτά φησι. «Καὶ γὰρ οὔτε Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεῦθησαν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα.» Καὶ αἱ ἀποστολικαὶ δὲ διατάγαι, β. βλ. ἢ κεφ. μς'. φασὶν· «οὔτε Διάκονῳ προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν, ἢ βαπτίζειν, ἢ εὐλογίαν μικρὰν, ἢ μεγάλην ποιῆσθαι.»

(2) Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ ἀκυρωθῆ ἡ ἐγγράφος προσταγὴ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἣτις διορίζεται ἐν ταῖς ἐξῶ τῆς Συνόδου συναξέσει νὰ προκαθίσταται ὄχι μόνον τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀρχιερέων αὐτῶν ὁ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Χαρτοφύλαξ, Διάκονος ὢν, οὐδὲν ἄλλο προβαλλομένη εἰς ἀθέτησιν τῶν Συνοδικῶν τούτων Κανόνων, πᾶρξ τὴν μακροχρόνον συνήθειαν ὅπου ἐπεκράτησεν, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι εὐλογον· μᾶλλον γὰρ πρέπει νὰ ὑπερникῶσιν οἱ κανόνες, πᾶρξ ἡ συνήθεια τοῖς Κανόνι ἐναντιουμένη. Κἄν γὰρ ἡ συνήθεια ἰσχύῃ μὲν ὡς ἄγραφος νόμος, καὶ εἰς τὰ πολιτικά, καὶ ἡ μακρὰ συνήθεια ἀντι-νόμου κρατῆ, ὅπως ὄχι ἀπλῶς εἰς ὅλα, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα ὅπου δὲν εἶναι ἐγγράφος νόμος, καὶ εἰς ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἐναντιώνεται εἰς ἐγγράφον νόμον, ἢ εἰς Κανόνα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βαλσαμῶνα, τὸν συνευδοκῶντα εἰς τὸ ἄτοπον τοῦ βασιλέως.

ἄλλην πόλιν, πρόσωπον ἐπιφέρων τοῦ οἰκείου Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, τότε νὰ τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους. Ἄλλὰ καὶ ὁ κ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ δὲν πρέπει λέγει νὰ καθῆται ὁ Διάκονος ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πρεσβύτερον. Ὁ δὲ νς'. τῆς αὐτῆς ἐμποδίζει τὸ νὰ πηγαίνουν οἱ Ἱερεῖς νὰ καθῆνται μέσα εἰς τὸ βῆμα πρὸ τοῦ νὰ εἰσοδεύσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς. Σημειῶσαι ὅτι κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλαμῶνα, ὁ μὲν ιη'. τῆς παρούσης Συνόδου λέγει διὰ ἐκείνους τοὺς Διακόνους, ὅπου ἐν καιρῷ τῆς θείας Ἱερουργίας ἔγδον τοῦ βήματος προκαλέζονται τῶν Πρεσβυτέρων, καὶ διὰ τοῦτο μὲ βαρυτέραν παιδείαν κολάζει αὐτοὺς, μὲ τὴν παῦσιν δηλ. τῆς ἱεροδιακονίας των. Ὁ δὲ ζ'. τῆς ς'. λέγει διὰ ἐκείνους, ὅπου προκαθῆνται τῶν Πρεσβυτέρων, ὅχι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἔξω συνελεύσεσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρότερα παιδεύει αὐτοὺς, μὲ τὸν καταβιβασμὸν μόνον τοῦ οἰκείου τύπου των.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἀποστ. μζ'. τῆς α'. β'. τῆς ς'. ιε'. τῆς ἐν Λαοδ. ζ'. η'. τῆς Καρθ. ξς'. τῆς δ'. ιε'. τῆς ς'. ιδ'. μ'. Βασ. μδ'. τῆς Καρθ. ς'. να'. ρλε'.
 Περὶ τῶν Παυλιανιστῶν, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἕως ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εἰ δὲ τινες τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξετάσθησαν, εἰ μὲν ἀμεμπτοὶ καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὕρισκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονιστῶν, καὶ ἄλλως περὶ τῶν ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. Ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονιστῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται διὰ ἐκείνους, ὅπου ἐγεννήθησαν μὲν εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως (1), μετὰ ταῦτα δὲ προσέφυγον εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, λέγων ὅτι, Κανὼν καὶ τύπος ἐξεδόθη νὰ ἀναβαπτίζωνται ἐξ ἀποφάσεως οἱ τοιοῦτοι αἰρετικοὶ (ὅρα δὲ ὅτι καταχρηστικῶς ὀνομάζει ἡ Σύνοδος βάπτισμα τὸ τῶν Παυλιανιστῶν βάπτισμα, καὶ παραβάλλουσα αὐτὸ πρὸς τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, καὶ οὐ πρὸς ἑαυτὸ, ἐμεταχειρίσθη καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ, ἀναβαπτίζονται, ἦτοι νὰ δευτεροβαπτίζονται, καὶ ὅρα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Καρχηδόνι Συνόδου μὲ τὸ νὰ μὴ ἐβαπτίζοντο οὗτοι ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι.) Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐχειροτονήθησαν κληρικοὶ πρὸ τοῦ ὀρθοδόξου βαπτίσματος, μὲ τὸ νὰ μὴ ἤξευραν οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς Ἄρχιερεῖς, πῶς εἶναι αἰρετικοὶ ἢ καὶ χειροτονημένοι ἦσαν ἐν τῷ κατὰ τοὺς Παυλιανιστὰς κλήρῳ. Οὗτοι, λέγω, ἀφοῦ ἀναβαπτισθῶν εἰς τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, εἰ μὲν φανῇ ἡ ζωὴ αὐτῶν ἀμεμπτος καὶ ἀκατηγόρητος (2) ὡς χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἡ προτέρα

ψήφισμα, (χαρτοφύλαξ γὰρ ἦν). Καὶ κατὰ τὸ δ'. διάταγμα τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ πρώτου βιβλ. τῶν διατάξεων, ὅπερ ἐστὶ βιβλ. β'. τῶν Βασιλ. τίτλ. α. κεφ. μα'. ἀλλὰ καὶ ἡ ς'. Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρατῇ ἡ ἀγραφὸς συνήθεια ἢ ἀπὸ τοὺς Κανόνας ἐμποδισμένη. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τοῦ α. τῆς Σαρδικῆς. Πόσον δὲ ἐτάραξε τοὺς τότε Ἀρχιερεῖς ἢ τοιαύτη βασιλικὴ προσταγὴ διὰ τὸ ἄτοπον, θέλει τὸ μάθη ὅποιος ἀναγνώσῃ αὐτὴν κειμένην ἐν τῇ κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα ἑρμηνείᾳ τοῦ Βαλαμῶνος.

(1) Ὁ Παῦλος ὁ ἀπὸ Σαμοσατῶν τῶν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κειμένων ὀρμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο Σαμοσατεὺς ἐπονομαζόμενος, (καὶ οὐχὶ διατὶ ἐχρημάτισε Σαμοσατῶν Ἐπίσκοπος, ὡς εἶπεν ὁ Βαλαμῶν, ἢ καὶ ἄλλοι), υἱὸς γυναικὸς Μανιχῆας, Καλλινίκης τοῦνομα, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, Βλάσταριν, καὶ Βαλαμῶνα, ὁ καὶ Ἀντιοχείας γεγονὸς Ἐπίσκοπος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιοχείας Δημητρίου, κατὰ τὸ 260. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (ἐκκλησιαστικῆ ἱστορ. βιβλ. ζ'. κεφ. κζ'.) δὲν ἐφρόνησε μόνον κακῶς περὶ τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον λέγων, μόνον Θεὸν, ὅχι διατὶ εἶναι πηγὴ τῆς θεότητος ὁ Πατὴρ, ἀλλὰ ἀναιρῶν τὴν ὑπόστασιν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ὡς ὁ Σαββέλλιος, καὶ πρόσωπον ἕνα τὸν Θεὸν δοξάζων μετὰ τοῦ Λόγου αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἐστὶ μὲ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ οὐδὲν περισσότερο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους φρονῶν, κατὰ τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον αἵρεσ. ξε'. ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν

ἑνσαρκον οἰκονομίαν ἐγένετο βλάσφημος, κατὰ τὸν Θεοδώρητον διαλόγ. β'. Ἀρτίμων, καὶ Θεοδόσιος, Σαββέλιος τε καὶ Μάρκελλος, Φωτεινὸς, καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, μόνον ἀνθρωπινὸν κηρύττουσι τὸν Χριστὸν, τὴν δὲ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχουσαν αὐτοῦ θεότητα ἀρνοῦνται. Κατὰ δὲ τὸ 272. ἔτος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Ἀντιοχείᾳ τοπικὴ Σύνοδος καθείλεν αὐτὸν καὶ ἀνεθεμάτισεν. Ἦς καὶ ἡ Συνοδικὴ ἐπιστολὴ, κείται παρ' Εὐσεβίῳ αὐτόθι, ἣτις καὶ λέγει, ὅτι ὁ Παῦλος ἔλεγε μὴ κατελυθηῆναι ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κάτωθεν ἐκ τῆς Μαρίας τοῦ εἶναι ἀρξάμενον. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ Κεδρηνὸς, Βλάσταρις καὶ Βαλαμῶν λέγουσιν, ὅτι, οἱ Μανιχαιοὶ μετωνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Παύλου τούτου Παυλικianoὶ, οἵτινες ὀλίγους χρόνους μετὰ τὸν Παῦλον ἀνεφύθησαν: Ὅρα καὶ τὰ προλεγόμενα Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ὅρα καὶ σελ. 155. τῆς δογματικῆς Πανοπλίας, ὅπου γέγραπται, ὅτι, οἱ Παυλικianoὶ ἐκ τῶν Μανιχαίων κατάγονται, ἀντὶ Παυλοϊσάνων, Παυλικianoὶ βαρβαρικώτερον λεγόμενοι.

(2) Ἄλλο ἔγκλημα, καὶ ἄλλο μίμψις, (λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ β'. εἰς τὸν Ἰώβ): ἔγκλημα μὲν γίνεται εἰς τὰς βαρυτέρας ἀμαρτίας, ἡ δὲ μίμψις εἰς τὰ ἐλαφρότερα πταίσματα. Ὅστις δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο ταῦτα, λέγεται ἀνέγκλητος. Διότι ἐκείνον ὅπου δὲν ἔχει νὰ ἐγκαλέσῃ τινὰς ὡς μοχλόν, ἢ ὡς φονέα, ὁ τοιοῦτος εἶναι ἀνέγκλητος. Ἐκείνον δὲ ὅπου μίμψεται τινὰς ὡς ὑβριστὴν, ἢ διαβολέα, ἢ λυδῶρον, ἢ μέθυσον, ἢ

χειροτονία ὅπου ἔλαβον αἰρετικοὶ ὄντες, οὐδὲ χειροτονία ὅπως λογίζεται. Πῶς γὰρ εἶναι δυνατὸν ὁ μὴ ὢν βεβαπτισμένος κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, νὰ λάβῃ Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν, καὶ χάριν ἐν τῇ χειροτονίᾳ; Εἰ δὲ καὶ ἀνακρινόμενοι εὗρεθῶν τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιοι, πρέπει νὰ καθαιρεθῶν, ἥτοι νὰ ἐξωσθῶν ἀπὸ τὸν κλῆρον. Καταχρηστικῶς γὰρ ἐδῶ ἡ καθίρεσις ἐλήφθη ἀντὶ ἐξώσεως, ἐπειδὴ καθιρεῖται κυρίως, ὁ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ κλήρου ἀρθεὶς πρότερον. Οὗτοι δὲ οἱ μὴδὲως λαβόντες χειροτονίαν, ἀπὸ ποῖον ὕψος θέλουσιν καθαιρεθῶν; βέβαια ἀπὸ κἀνέναν. Ἡ ἴσως λέγει νὰ καθαιρεθῶν ἀπὸ τὴν κατὰ τοὺς Παυλιανιστὰς ἱερωσύνην καὶ κλῆρον. Ὡς περὶ γὰρ βάπτισμα ὠνόμασε τὸ κατ' ἐκείνους γινόμενον, οὕτως ὠνόμασε καὶ κλῆρον τὸ κατ' ἐκείνους, καὶ ἀκολούθως καθίρεσιν, ὡς καὶ ὁ ἡ' τῆς ἐν Λαοδικ. κλήρον ὀνομάζει τὸν παρὰ τοῖς Μοντανισταῖς. Τοῦτο δὲ ὅπου εἶπομεν περὶ τῶν ἀνδρῶν, πρέπει νὰ φυλάττεται ἀπαρράλλεκτως καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν· δηλαδὴ, εἴαν τινὰς ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν Παυλιανιστῶν ἐχειροτότησεν ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος Διακονίσσας, ἀγνοῶν τὴν αὐτῶν αἴρεσιν, ἢ καὶ ἦσαν χειροτονημένοι ἐν τῷ κατὰ Παυλιανιστὰς τάγματι τῶν Διακονισσῶν· αὐταὶ, λέγω, δεῖ ἀναβαπτίζωνται, καὶ εἰ μὲν φανοῦν ἄξιαι διακονίης μετὰ τὸ βάπτισμα δεῖ χειροτονῶνται καὶ Διακονίσσαι· (καὶ ὄρα τὸν μς'. καὶ μζ'. Ἀποστολικ. καὶ τὸν ζ'. τῆς β'.) Ἐκεῖνο δὲ ὅπου ἐπιφέρει ὁ Κανὼν, ἐμνήσθημεν τῶν Διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μὴδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν. ὥστε ἐξέπικτος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι· ἀγκαλιὰ καὶ εἶναι δυσκολονόητον, ὅμως ἡ ἐννοία τοῦ εἶναι αὕτη, ὅτι, ἀνεφέραμεν δὲ χωριστὰ περὶ τῶν Διακονισσῶν, ὅπου κοντὰ εἰς τοὺς Παυλιανιστὰς εἶχον τὸ σχῆμα τοῦτο, ἤγουν τὸ ἐπάγγελμα τῶν Διακονισσῶν, ὅτι καὶ αὐταὶ, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι τῶν κληρικοῖ, ὡς λαϊκοὶ πρέπει νὰ γνωρίζωνται, διατὶ καθὼς ἐκεῖνοι δὲν εἶχον κἀμμίαν χειροτονίαν, ἐστερημένοι ὄντες τῆς θείας χάριτος, οὕτω καὶ αἱ παρ' ἐκείνοις Διακονίσσαι, τὸ σχῆμα μόνον εἶχον τῶν Διακονισσῶν, χειροθεσίαν δὲ ἀληθινήν καὶ χάριτος μεταδοτικὴν οὐκ εἶχον, ὥστε ὡς λαϊκαὶ πρέπει νὰ γνωρίζωνται καὶ αὐταὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ὡς περὶ ἦσαν καὶ πρότερον.

Συμφωνία.

Ἐ' ὁ δὲ ζε'. τῆς ς'. ἀπαρράλλεκτως μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα λέγει· Ὅρος ἐξεδόθη νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ Παυλιανισταὶ, τὴν αὐτὴν εἰπεῖν, οἱ ἀπὸ γεννήσεως τὴν τοῦ Παύλου αἴρεσιν ἔχοντες. Ὁ δὲ ιε'. τῆς δ'. προστάζει νὰ χειροτονηται ἡ Διάκονος ἐτῶν μ'. (καθὼς καὶ ὁ ιδ'. τῆς ς'. καὶ μ'. τῆς αὐτῆς τὸ αὐτὸ φασιν)· ἀναθεματίζει δὲ αὐτὴν, ἀνίσως προσμείνασα ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν λειτουργίαν (1) ὑστερὸν ὑπενδρευθῆ. Ὁ δὲ μδ'. τοῦ Βασι-

τοιούτου, ἐξω μὲν ἀπὸ ἐγκλήματα εἶναι, ὑποκάτω ὅμως εἰς μέμψιν εὐρίσκειται. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰωβ ἄμεμπτος, ἐπειδὴ ἦτο μακρὰν, καὶ ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα ἁμαρτήματα. Δι' ὃ καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ, λέγει ὁ Θεὸς, εὐαρίσται ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ γίνου ἄμεμπτος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος θέλωντας νὰ καταστήσῃ ποιμένας τῆς οἰκουμένης, ἐπειδὴ τότε ἦτο σπάνια τὰ καλὰ τῆς ἀρετῆς, λέγει εἰς τὸν Τίτον· Κατάστησον Ἐπισκόπους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην, εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος. Τὸ ἄμεμπτος οὐκ εἶχε τότε χώραν . . . μέγα τὸ ἄμεμπτον. Μέσον δὲ τὸ ἀνέγκλητον. Μέγα δὲ ἐν κακοῖς καὶ τὸ μικρὸν ἀγαθόν . . . οὐκ ἐπειδὴ νόμον ἔθηκε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάνην ἐσυγκατέβη. Ἐξευρε γὰρ ὅτι ὅταν ἀνθήσῃ ἡ εὐσέβεια, αὕτη ἡ φύσις τοῦ πράγματος θέλει προτιμήσῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὸ ἀγαθόν, καὶ ὅτι θέλει γένη ἡ ἐκλογὴ τῶν κραιπτόνων. Καὶ ὄρα ὅτι κατὰ τὰ λόγια τοῦ Χρυσόστομου καὶ ὁ Κανὼν οὗτος ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι οἱ μέλλοντες ἱερωθῆναι, ὄχι μόνον ἀνέγκλητοι, ἀλλὰ καὶ ἄμεμπτοι. Ἀφ' οὗ μετὰ τὸν Παῦλον ἠνθῆσεν ἡ εὐσέβεια· ἀγκαλιὰ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἀκόμη τοῦ Παύλου, καὶ τὸ ἄμεμπτος εἶχε χώραν. Διότι ὁ ἴδιος Παῦλος τόσον πρὸς τὸν Τίτον, ὅσον καὶ πρὸς τὸν Τιμόθειον γράφων λέγει· «Δεῖ οὖν τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι.» Τὸ δὲ ἀνεπίληπτον τοῦτο, σχεδὸν τελείως δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ ἄμεμπτος, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος ἐρμηνεύων λέγει, πᾶσαν εἶπεν ἀρετὴν, ἀνεπίληπτον εἰπὼν . . . ὥστε εἴ τις τύπεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὅτι ἔπραξε κἀποια ἁμαρτήματα, δὲν κάμνει καλὰ, εἴαν ἐπιθυμῇ Ἐπισκοπὴν καὶ ἱερωσύνην, τῆς ὁποίας διὰ τῶν ἔργων ἔκαμε τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον.» Τὸ δὲ ἀνεπίληπτον καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἀπὸ τοῦς ἱερεῖς ἀπαιτεῖ, καὶ ὁ θ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου. Εἰ δὲ ἀπὸ τοῦς ἱερεῖς ἀπλῶς, πόσω μᾶλλον ἀπὸ τοῦς Ἀρχιερεῖς;

(1) Σημειῶσαι ὅτι ἡ Διάκονος, ἀγκαλιὰ καὶ φαίνεται νὰ χειροτονηται ὑστερὰ ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, κατὰ τὸν

ιδ'. τῆς ς'. καὶ νὰ κάμῃ λειτουργίαν, κατὰ τὸν ιε'. τῆς δ', κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς ὅπως Διαταγὰς δὲν φαίνεται νὰ ἐπιτελῇ τὴν ἐν τῷ βήματι τῶν θείων Μυστηρίων λειτουργίαν τοῦ ἄρρενος Διακόνου, ἀλλὰ τὴν ἐξω τοῦ βήματος Λέγουσι γὰρ αὐταὶ βιβλ. γ'. κεφ. θ'. «ἀνίσως εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐσυγχωρήσαμεν νὰ διδάσκουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, (διότι γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, λέγει ἰδία ὁ Παῦλος, (ἀ. Τιμοθ. κεφ. β'.) πῶς θέλει συγχωρήσῃ τινὰς εἰς αὐτὰς νὰ ἱερατεύουν; διότι τοῦτο εἶναι σφάλμα τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀθεότητος νὰ χειροτονῶσιν ἱερεῖας εἰς τὰς θηλυκάς τῶν θεῶν, καὶ ὄχι τῆς τοῦ Χριστοῦ νομοθεσίας. Ἐχειροτονεῖτο λοιπὸν ἡ Διάκονος αὕτη πρῶτον μὲν (αὐτόθι κεφ. ιε'. καὶ ις'.) διὰ τὰς φωτιζομένας, ἥτοι βαπτιζομένας γυναῖκας, τὰς ὁποίας, ἀφ' οὗ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος ἀλείφει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον, ὁ δὲ Διάκονος μόνον τὸ μέτωπον, ἔπερνεν ἐκείνη καὶ ἀλείφεν ὅλον τὸ σῶμά των, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦτο πρέπον νὰ βλέπεται ἀπὸ τοῦς ἀνδρας σῶμα γυμνὸν γυναικός. Δεύτερον δὲ διὰ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας τῶν γυναικῶν. Διότι εἰς τὰ ὁσπήτια ἐκεῖνα ὅπου ἐσυγκατοικοῦν γυναῖκες μὲ ἀνδρας ἀπίστους, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο σεμνὸν νὰ πέμπεται ἀνδρας Διάκονος διὰ τὰς πονηρὰς ὑποψίας, ἡ Διάκονος γυναῖκα ἐπέμπετο, κατὰ τὸ ιε'. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. ἐφύλαττεν εἰς τὰς θύρας τῆς ἐκκλησίας διὰ νὰ μὴ ἔμβη κἀμμία κατηχομένη καὶ ἀπίστος (βιβλ. β'. κεφ. ιζ'.). ἐξέταξε τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, ὅπου μὲ συστατικὰ γράμματα ἤρχοντο ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, ἢν ἦναι χριστιαναῖς ὀρθόδοξαις ἢν ἦναι μεμολυσμέναι ἀπὸ κἀμμίαν αἴρεσιν ἢν ἦναι ὑπανδρες ἢ χήραι, καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἔκαμνε τόπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ σταθῇ ἡ κάθε μία κατὰ τὴν τύχην καὶ στάσιν τῆς (βιβλ. γ'. κεφ. ιδ'. καὶ ιθ'.) ἐχρειάζετο ἀκόμη ἡ Διάκονος εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὰς χήρας ἐκεῖνας ὅπου ἦσαν γραμμέναι εἰς τὸν κατάλογον τῆς ἐκκλησίας, προσφέρουσα εἰς αὐτὰς τὰς παρὰ τῶν

λείου τὴν πορνεύσαν Διακόνον μὲ Ἑλληνα, ζ' ἔτη ἀφορίζει τῶν Μυστηρίων, ὄχι ὁμῶς καὶ ἐκβάλλει τῆς μετὰ τῶν πιστῶν προσευχῆς τε καὶ κοινωνίας· λέγει δὲ καὶ ἡ β'. διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Ἑωτ. τίτλ. η'. κεφ. ιδ'). ὅτι ἡ διακόνισσα δὲν πρέπει νὰ συγκατοικῇ μὲ κάνα ὁποῦ ἔχει ὑπόψιν ἀσεμνον. Ἐὰν δὲ παραγγελθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ἐκβάλῃ ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν συνοίκησίν της, ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν, στερεῖται ἀπὸ τὴν διακονίαν, καὶ κλείεται μέσα εἰς μοναστήριον ὅλην τῆς τὴν ζωὴν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μζ'. Ἀποστολικοῦ.»

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς σ'. κ'. Πέ- || Ἐπειδὴ τινὲς εἰσι ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέ-
τροῦ ιε'. || ραῖς, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ φυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς
εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ.

Ἑρμηνεία.

Τὰ παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Πατέρων παραδοθέντα ἔθιμα πρέπει κοινῶς νὰ φυλάττωνται ὅλα, ἀπὸ ὅλων τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι μερικὰ ἀπὸ μερικὰς μόνον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι, ἐπειδὴ μερικοὶ χριστιανοὶ κλίνουν γόνυ καὶ ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἕως τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ Κανόνας καὶ ἄτοπον, λοιπὸν διὰ νὰ φυλάττωνται ὅλα αἱ Ἀποστολικαὶ καὶ πατρικαὶ παραδόσεις εἰς ὅλας τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης, μία ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι, καὶ τὸ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην, νὰ ἀποδίδουσι τὰς εὐχὰς τῶν εἰς τὸν Θεὸν οἱ Χριστιανοὶ ὅλοι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ὄχι γονατιστοὶ, ἀλλὰ ἐστῶτες καὶ ὄρθιοι.

Συμφωνεία.

Ἄ' Ὁ δὲ ζ'. τῆς σ'. αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγων, διορίζει καὶ ἀπὸ πότε πρέπει νὰ παύῃ ἡ γονυκλισία, δηλαδὴ ἀπὸ

χριστιανῶν διδομένας ἐλεημοσύνας, καὶ πρὸς ἄλλας ἀκόμη ὑπηρεσίας ἦτον χρησιμεύουσα.» Περισσότερον δὲ ἀπὸ ὅλα ἐχειροτονεῖτο κατὰ τὸ ἡ. βιβλ. κεφ. κ'. καὶ κεφ. κη'. διὰ νὰ φυλάττη τὰς ἁγίας πόδας, καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς πρεσβυτέρους, ὅταν ἐβάπτιζαν τὰς γυναῖκας διὰ τὸ σεμνὸν καὶ εὐπρεπὲς, ἐν οἷς καὶ γέγραπται ὅτι «Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ οὐδὲ ποιεῖ τι ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ κάμνουν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ ὁ Ἐπιφάνιος αἴρεσ. οθ'. ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸν τάγμα ἄχρι μόνον Διακονισσῶν ἐχρειάσθη τὰς γυναῖκας, χήρας τε ὠνόμασε, καὶ τὰς γηραιότερας ἀπὸ αὐτὰς ὠνόμασε Πρεσβύτιδας, πρεσβυτερίδας ὁμῶς ἢ ἱερίσας εἰς κάνα μέρος δὲν ἐπρόσταξε νὰ γίνωνται. Διότι οὔτε οἱ Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησαν νὰ ἐπιτελῶσι μυστήριόν τι, ἀλλὰ μόνον διακονῶσιν εἰς τὰ παρὰ τῶν ἱερέων τελοῦμενα. Καὶ πάλιν, ὅτι μὲν Διακονισσῶν τὸ τάγμα εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὄχι διὰ νὰ ἱερατεύῃ, οὐδὲ διὰ νὰ ἐπιχειρῇ νὰ συγχωρῇ τι, ἀλλὰ διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ γένους τῶν γυναικῶν, ἢ διὰ τὴν ὥραν ὁποῦ βαπτίζονται νετέον, ἢ διὰ ἐπίσκεψιν πάλους, ἢ πόνου, ἢ διὰ νὰ θεωρῆται μόνον ἀπὸ αὐτὴν ὅταν γυμνωθῇ σῶμα γυναικὸς, ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἱερουργουῦντας ἄνδρας. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμῶν λέγει εἰς τὴν λέ. ἐρωτήσιν Μάρκου τοῦ Ἀλεξάνδρ. ὅτι αἱ Διακόνισσαι εἶχον βαθμὸν ἐν τῷ βήματι, ἢ δὲ τῶν ἐμμήνων κάκωσις ἀπεξένωσε τὸν βαθμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τὸ βῆμα, ὁμῶς αὐτὸς πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐρωτήσιν λέγει ὅτι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει προχειρίζονται Διακόνισσαι μηδεμίαν μὲν μετουσίαν, ἢ μετοχὴν ἔχουσαι ἐν τῷ βήματι, ἐκκλησιαζούσαι δὲ τὰ πολλὰ, καὶ τὰς γυναῖκας ἐκκλησιαστικῶς διορθούμεναι. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κλήμης Ἀλεξάνδρ. στρωματ. βιβλ. γ'. ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, εἶχον μαζὺ τοὺς εἰς τὸ κήρυγμα γυναικὰς ὡς ἀδελφὰς καὶ συνδιακόνους διὰ τὰς ἐν τῷ οἴκῳ καθήμενας γυναῖκας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων εἰσῆρχετο ἡ τοῦ Κυρίου διδασκαλία μέσα εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ἰδιαίτερον οἶκον τῶν γυναικῶν. Εἴρηται δὲ ἐν

ταῖς βιβλίαις, ὅτι ἡ χειροθεσία τῆς Διακόνου ἦτο νὰ κλινῇ τὴν κεφαλὴν της, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς θέτωντας ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρά του, νὰ κάμνῃ τρεῖς σταυροὺς καὶ νὰ τῆς ἐπέυχεται εὐχὰς τινὰς. Περὶ τῶν Διακονισσῶν γράφει ὁ Παῦλος ἁ. Τιμοθέου «γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηραλίους, πιστάς ἐν πᾶσι.» Σημειῶσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ αἱ διακόνισσαι ἦσαν ἄλλαι ἀπὸ τὰς χήρας, καὶ ἀπὸ τὰς Πρεσβύτιδας, μ' ὅλον τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατελεγεμένων χηρῶν ἐχειροτονοῦντο διακόνισσαι· ἀνάγνωθι καὶ τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. τῆς σ'. καὶ τὴν τοῦ κἀ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Εἰ δὲ τις φιλομαθὴς ἀγαπᾷ νὰ ἠξεύρῃ τὸν τρόπον τῆς χειροτονίας τῶν τοιούτων διακονισσῶν, ἅς μάθῃ τοῦτον παρὰ τοῦ Βλαστάρεως πλατύτερον. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι εἰς παλαιὰ βιβλία εὗρηθαι γεγραμμένον πῶς αὐταὶ ὅταν ἐχειροτονοῦντο ἦσαν χρόνιον τεισσαράκοντα, καὶ σχῆμα εἶχον μοναχικὸν τέλειον (ἦτοι τοῦ μεγαλοσχῆμου), καὶ ὅτι ἐκαλύπτοντο μὲ μαφόριον, ἔχουσαι τὰ ἄκρα του κρεμάμενα ἔμπροσθεν. Ὅτι ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἔλεγεν ἐπ' αὐταῖς τὸ, Ἦ Θεῖα χάρις, δὲν ἐκκλινον τὸ γόνυ, ὡς οἱ Διάκονοι, ἀλλὰ μόνην τὴν κεφαλὴν. Ἐπειτα ὁ Ἀρχιερεὺς ἔβανεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸ μαφόριον, τὸ Ὀράριον τοῦ Διακόνου, φέρων εἰς τὸν ἔμπροσθεν τὰ δύο ἄκρα τοῦ Ὀραρίου. Δὲν ἐσυγχώρει ὁμῶς εἰς αὐτὰς νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰ Μυστήρια, ἢ ριπίδιον νὰ βαστοῦν, ὡς οἱ Διάκονοι, ἀλλὰ μόνον νὰ κοινωνοῦν ὕστερα ἀπὸ τοὺς Διακόνους, καὶ ἀφ' οὗ ἤθελε κοινωνήσῃ τοὺς ἄλλους ὁ Ἀρχιερεὺς, νὰ πέρνουν τὸ ποτήριον ἀπὸ τὰς χεῖράς του, καὶ νὰ τὸ βάλλουν ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, χωρὶς νὰ κοινωνήσουν τινὰ· ἐπιφέρει δὲ ὁ Βλάσταρις ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἐμποδίσθησαν αὐταὶ ὕστερον ἀπὸ τοὺς Πατέρας, οὔτε εἰς τὸ βῆμα νὰ ἐμβαίνουν, οὔτε τὰς τοιαύτας ὑπηρεσίας νὰ ἐπιτελοῦν, δια τὴν τῶν καταμηνίων κάκωσιν, ὡς εἶπεν ἄνωτέρω καὶ ὁ Βαλσαμῶν.

τὴν εἰς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον τῶν Ἱερῶν, τὴν γενομένην ἐν τῷ ἑσπερινῷ τοῦ Σαββάτου, καὶ ἕως τότε νὰ ἀρχινᾷ πάλιν, δηλαδὴ ἕως τὴν εἴσοδον τῶν Ἱερῶν γενομένην ἐν τῷ λυχνικῷ τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, ταῦτόν εἶπειν, ἀπὸ τὴν μίαν ἑσπέραν, ἕως εἰς τὴν ἄλλην ἑσπέραν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιε΄. τοῦ Πέτρου ἐν τῇ Κυριακῇ φησὶ, δὲν παρελάβομεν νὰ κλίνωμεν γόνυ. Ὁ δὲ μέγας Βασίλ. ἐν κζ΄. κεφ. τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ ἐστὶ Κανὼν 74. ὅχι μόνον λέγει νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον, καὶ τὰς αἰτίας προσθέτει, διὰ τὰς ὁποίας τοῦτο οὐ ποιοῦμεν. Ἐν τῇ Κυριακῇ μὲν γάρ, φησὶν, ὁρθιοὶ προσευχόμεθα (1) οὐ μόνον διατὶ ἐν αὐτῇ συνκνέστημεν τῷ Χριστῷ καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα φαίνεται τρόπον τινὰ πῶς εἶναι εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐνῶ δηλονότι πάντες ἀκαστημένοι εὐρίσκονται. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ ὄντα αὕτη τῶν ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη ὄνο-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (εἶναι λόγια τοῦ Βλαστάρεως) «συνθέμενος ἄριστά πάντων τὰς ἱλαστηρίους εὐχὰς, τὰς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιδημίᾳ ἐκφωνουμένας, καὶ μετὰ δουλικὸν σχῆμα καὶ κλίσει γονάτων παραινέσας τὸν λαὸν νὰ τὰς ἀκροάζωνται, διὰ νὰ ὁμολογοῦν μετὰ τὸ σχῆμα τοῦτο τὴν φυσικὴν ἀσθεντίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μαρτυροῦν καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοουσίον μετὰ τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς τὸ ὁποῖον κάμπει πᾶν γόνυ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ταῦτα, λέγω, ποιήσας, δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ ἀναγινώσκονται αἱ εὐχαὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ γ΄. ὥρα τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπεδήμησεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅχι. Διατὶ δὲν ἦτο πρέπον, αὐτὸς ὁποῦ ἦτο ὑποφῆτης καὶ μυστῆς τῶν ἀποκρῦφων μυστηρίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ καταργήσῃ τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τῆς Κυριακῆς, μεγάλα μυστήρια καὶ λογαριασμοὺς περιέχοντα, ἅπερ αὐτὸς ἐκύρωσε πρότερον, λέγω δὲ τὸ νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ. Ὅθεν διὰ νὰ μὴ γένη τοῦτο τὸ ἄτοπον, ἐδιώρισεν νὰ ἀναγινώσκονται μετὰ γονυκλισίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν, ἡ μὲν Κυριακὴ, καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τελειῶνται, αἱ δὲ τῆς β΄. ἀρχαὶ καταβάλλονται, ἐπειδὴ κάθε ἐρχομένη ἡμέρα κάμνει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς ζ΄. ὥραν τῆς προλαβούσης, καὶ κατὰ τοὺς ἀστρονόμους, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους. Δι' ὃ οἱ τὰς εὐχὰς ταύτας ἀναγινώσκοντες τὸ πρῶτον, κακῶς, καὶ ἡμαρτημένως, καὶ παρὰ Κανόνας ποιοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, λαμπροφύρῳ οὐσῃ καὶ κυριωνύμῳ, ἄσιτοι καὶ νήστευοι μένοντες, ἕως τῆς ἑσπερινῆς τῶν τοιοῦτων εὐχῶν ἀκροάσεως, δεισιδαίμονες τρώντι εἰσι, καὶ οὐ καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, κανένα ἐμπόδιον δὲν εἶναι, ἀφ' οὗ ἀπολαύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν σωματικὴν τράπεζαν, νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὴν Πνευματικὴν τράπεζαν τοῦ λόγου καὶ τῶν εὐχῶν (ὁμιλ. ι΄. εἰς ἀνδριάντ., καὶ λόγῳ β΄. μετὰ τὰς καλάνδας). Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ι΄. ἐδαφίου, τοῦ η΄. κεφ. τοῦ δευτερονομίου, τοῦ λέγοντος «Καὶ φαγῆ καὶ ἐμπλησθήσῃ, καὶ εὐλογήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.» (σελ. 1463. τοῦ α. τόμου τῆς σειρᾶς). Ἦθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκλίνε γόνυ καὶ ἐπροσευχῆθη εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς; ἐν γὰρ τῷ κ΄. κεφ. τῶν Πράξεων γέγραπται, ὅτι ὁ Παῦλος παρέπλευσε τὴν Ἔφεσον, ταῦτόν εἶπειν ἐν παρόδῳ ἠθέλησε νὰ ἰδῆ τοὺς Ἐφεσίους, ἐπειδὴ καὶ ἐσπούδαζε νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρεται, ταῦτα εἰπὼν, (ὁ Παῦλος δηλ.) θεὸς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. Καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀκόλουθον κα΄. κεφ. γράφει ὁ ἴδιος Λουκᾶς, ὅτι πηγαίνοντας εἰς τὴν Τύρον, «θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσηύξαμεθα.» Ἡ λύσις ὁμοίως εἶναι πρόχειρος, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἀκόμα τότε ἦτο ἀκανόνιστος, καὶ τρόπον τινὰ ἦτο εἰς τὴν νηπιότητά της, ὡσὰν ὁποῦ ἀκόμα τότε καταβάλλοντο τὰ κυριώτερα θεμέλια, καὶ δὲν εἶχε λάβῃ τὴν τελειό-

τητα, οὐδὲ ὄλην τὴν ἀκρίθειαν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ παρὼν Κανὼν δὲν λέγει διὰ τὰς γονυκλισίας, τὰς παρ' ἡμῶν κοινότερον ὀνομαζομένας μεγάλας μετανοίας, αἵτιναι καὶ προσπτώσεις κυρίως ὀνομάζονται (τὰς ὁποίας, ὅταν χάριν ἀσπασμοῦ γίνονται, ἁγίων εἰκόνων, θετίων, καὶ μάλιστα τῶν φρικτῶν μυστηρίων, δὲν ἐμποδίζει τόσον ὁ ι΄. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, οὔτε ἐν τῇ Κυριακῇ, οὔτε ἐν ὄλη τῇ Πεντηκοστῇ, ὅσον τὰ ἱερὰ ἄσματα λέγοντα, ποτὲ μὲν, Σοὶ προσπίπτομεν τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου, ποτὲ δὲ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ τῷ ἀναστάντι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. Εἶπα δὲ τὰς χάριν ἀσπασμοῦ γινομένης γονυκλισίας δὲν ἐμποδίζει, ἐπειδὴ τὰς ἐξ ἔθους γινομένας, καὶ αὐτὸς ἐμποδίζει ἐν τῷ αὐτῷ Κανόνι, λέγων αὐτολεξεί· Χρὴ ἀσπασμοῦ χάριν κλίνειν γόνυ, καὶ ἐν Κυριακῇ, οὐ μὲν τοὶ τὰς ἐξ ἔθους γονυκλισίας ποιεῖν, ὡς ἐν πολλοῖς χειρογράφοις κώδῃσιν οὕτω γέγραπται. Ὁ Θεὸς δὲ Ἡσαίας ταύτας κωλύει. Γράφων γὰρ πρὸς Θεοδώραν τῆς λέγει, ὅτι ἂν κάμνη γονυκλισίας ἐν τῇ Κυριακῇ, καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, Κανόνι βαρυτάτῳ ὑπόκειται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Κάλλιστος, καὶ Ἰγνάτιος ὁ Σαβαστιανὸς παρομοίως αὐτὰς ἐμποδίζουσι, κατὰ τινὰς, φασὶ, μυστικοὺς καὶ ἀπορρήτους λόγους. Ἀλλὰ δὲ καὶ τὰ τυπικὰ τὰς τοιαύτας μεγάλας μετανοίας ἀσκηνοῦσιν ἀπὸ τὸ μέσον, ἐν τε τῇ Κυριακῇ, καὶ τοῖς Σάββασι, καὶ ἐν ὄλη τῇ ν΄. καὶ ὁ λόγος εἶναι, διατὶ εἰς τὰς τοιαύτας προσπτώσεις ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀπὸ τῶν Κανόνων ἐμποδισμένη γονυκλισία) δὲν λέγει, λέγω, ὁ Κανὼν διὰ τὰς τοιαύτας γονυκλισίας, ἀλλὰ διὰ τὴν γονυκλισίαν, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα κείμενοι, προσευχόμεθα, ὅτι λογῆς δηλ. κάμνομεν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Ὡστε ἐντεῦθεν συμπεραίνεται, ὅτι, τὸ νὰ προσευχόμεθα γονατιστοί, δὲν εἶναι ἔθος καὶ συνήθεια Λατινικῆ, ἢ ἔθνη, ἀλλὰ εὐαγγελικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ. Εὐαγγελικὴ, διατὶ καὶ οὕτως προσηύξατο θεὸς γὰρ, φησὶ, τὰ γόνατα προσηύξατο (Λουκ. κβ΄. 41). Ἀποστολικὴ, διατὶ καὶ ὁ Παῦλος ἰδίως οὕτω προσηύξατο, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω. Καὶ πάλιν τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. γ΄. 14). Καὶ μάλιστα ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος, τοῦ ὁποῦ, ὡς γράφει ὁ Μεταφραστὴς καὶ ἄλλοι, ἐξωγκώθησαν τὰ γόνατα ὡς τῆς καμήλου, ἀπὸ τὰς συχνὰς γονυκλισίας, καὶ κοινῶς οἱ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς λέγουσι (βιβλ. ἡ κεφ. θ΄. καὶ ιε΄.) ὅτι οἱ πιστοὶ κλίνοντες τὰ γόνατα εἰδόντο τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τίως εἶναι ἐκκλησιαστικὴ, διατὶ ἡ ζ΄. σύνοδος Κανόνι 4΄. λέγει, ὅτι κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἑσπέραν γόνυ κλίνοντες τὰς εὐχὰς προσφέρομεν τῷ Θεῷ. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ, ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα), γράφει, ὅτι διὰ τοῦτο εἰς ἑπτὰ διαλείμματα ἐμοιράσθη ὁ τῆς προσευχῆς καιρὸς, διὰ νὰ γίνεταί καποια ἀνάπαυσις εἰς τὴν συντονίαν τῆς ἐν ταῖς προσευχαῖς γονυκλισίας, καθὼς καὶ πολλοὶ τῶν ἐρῆμοις ὁσίων γονατιστοὶ εὐρίθησαν παραδόντες τὸ πνεῦμα. Καὶ ὁ Εὐσέβιος γράφει, ὅτι οἱ ἐπὶ Μάρκου Ἀδρηλιῶν Χριστιανοὶ

μάσθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ μία, ἥτις καὶ ὀγδόη ἐστὶ, δηλοῦσα τὴν ὄντως ὀγδόην ἐκείνην ὅπου μέλλει νὰ γένη μετὰ τὴν τοῦ ἑβδοματικοῦ αἰῶνος τούτου τελείωσιν. Ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Πεντηκοστῇ πάλιν ὄρθιοι προσευχόμεθα, διατὶ καὶ αὕτη τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐλπίζομένης ἀνχοτάσεως εἶναι ἐνθύμησις, ἵνα διὰ τοῦ ὄρθιου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μας ἀπὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπὶ τὸν μέλλοντα. Συμφώνως τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ λέγει καὶ ὁ θεὸς Ἰουστίνος ἐρωτήσ. ριε'. ἀποφαινόμενος, ὅτι τὸ ἐν Κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστὶ τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου ἠλευθερώθημεν. Ἐν δὲ τῇ Πεντηκοστῇ γόνυ οὐ κλινόμεν, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ αὕτη τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς, κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀναστάσεως καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη συνήθεια, λέγει, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστόλων, καθὼς φησὶν ὁ μακάριος Βίρηναῖος ὁ μάρτυς, καὶ Ἐπίσκοπος χρηματίσας Λουγδούνων, ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ. Συμμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, ὅτι γονυκλισίαι οὐ γίνονται ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ. Ἐὰ αὐτὰ λέγουσι καὶ ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἐν τῇ πρὸς Ἰανουάριον ἐπιστολῇ, καὶ ὁ Ἱερώνυμος κατὰ Λουκιφεριανῶν, καὶ ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος, καὶ ὁ Τερτυλλιανός· ἀλλὰ καὶ ὁ ἁ. Θεοφίλου ὀρίξει νὰ τιμᾶται κάθε Κυριακῇ, καὶ νὰ πανηγυρίζεται, ἐπειδὴ αὕτη καὶ πρώτη ἐστὶν ὡς ἀρχὴ ζωῆς, καὶ ὀγδόη, ὡς ὑπερβάσα τὸν Ἰουδαϊκὸν Σαββατισμὸν, ἥτοι τὴν ζ'. ἡμέραν. Σημείωσαι, ὅτι ὁ νς'. τῆς Καθ. λέγει, πῶς εἰς τὰ ἐν Νικαίᾳ δοκιμαθέντα καὶ ἐξετασθέντα ἦτο γεγραμμένον νὰ λειτουργοῦσιν οἱ ἱερεῖς νῆστες εἰς τοὺς Κανόνας ὅμως τούτους τῆς ἐν Νικαίᾳ οὐδαμοῦ τοιοῦτον εὕρισκεται.

στρατιῶται προσήχοντο γόνυ θέντες ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον τοῖς χριστιανοῖς τῶν εὐχῶν ἔθος (ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. ε. κεφ. ς'). Πλὴν δὲν πρέπει πάντοτε γονατιστὸς τινὰς νὰ προσεύχεται, ἀλλὰ καὶ ὄρθιος, καὶ κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, λέγον· «Ὅταν στήκητε προσευχόμενοι» (Μαρκ. 11. 21). Εἶναι δὲ ἄξιον νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Σάββατον εἶναι ἡμέρα, καὶ καταπαύσιμος τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ νεκρώσιμος, καὶ πτώσιμος, ὡς διατὶ εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Κύριος ἄπαξ ἐτάφη, καὶ ἔπεσεν ἐν τῷ τάφῳ, καὶ τὰ μνημόσυνα γίνονται τῶν ἐν τῷ τάφῳ κειμένων, καθ' ὃ μὲν καταπαύσιμος εἶναι, ἀσηκόνονται ἀπὸ αὐτὴν αἱ γονυκλισίαι, ἐργασίαι τινὲς οὔσαι, ὡς δηλοῦσι τὰ τυπικά, διατάσσοντα ἐν τῇ μ'. ἀπὸ τὸ ἑσπέρας ἐκάστης ς'. νὰ σχολάζουσιν αὐταί, καὶ ὡς μαρτυροῦσιν ὁ θεὸς Κάλλιστος, καὶ Ἰγνάτιος

ὁ Ξανθόπουλος (παρὰ τῇ Φιλοκαλίᾳ). Καθ' ὃ δὲ νεκρώσιμος καὶ πτώσιμος, καὶ οὐχὶ ἀναστάσιμος, διὰ τοῦτο καὶ ὁ κ'. οὗτος τῆς α. καὶ ὁ ι'. τῆς ς'. δὲν ἐμπόδισαν τὸ νὰ γίνωνται γονυκλισίαι ἐν τῇ Σαββάτῳ ὡς δηλωτικαὶ οὔσαι τῆς ἐν γῆ καὶ τῇ θανάτῳ πτώσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν ια'. τοῦ Βασιλ. καθὼς καὶ ὁ β'. Νικολάου λέγει, ὅτι τῇ κλίνειν ἐν Σαββάτῳ γόνυ ἀπὸ τοῦ Κανόνος οὐ κεκάλυται. Διὰ τοῦτο ἄρα οἱ ἐν Σαββάτῳ γονυκλιτοῦντες, οὐχ ἁμαρτάνουσι. Καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι ἐναντίοι οἱ συνοδικοὶ Κανόνες μὲ τὰ τυπικά, καθ' ὅτι πρὸς διαφόρους τοῦ Σαββάτου λογαριασμοὺς ἀποβλέποντες, οἱ μὲν, οὕτω, τὰ δὲ, οὕτω, διώρισαν περὶ τῶν ἐν τῇ Σαββάτῳ γονυκλισιῶν. Διὰ τί ἤδη ἡ γονυκλισία ἀσηκώθη ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ι'. τῆς ς'.